

DIE GOUE RAND VAN 'N DONKER OLIEWOLK

Dr. Chris van Wyk,
Ekonomiese Adviseur,
SENBANK

OLIEKRISIS EN WÊRELD-MAGSVERSKUIWING

In Oktober laasjaar is 'n sleutelgrondstof vir die eerste keer in ons moderne ekonomiese geskiedenis as oorlogswaap gebruik: Israel veg teen die Arabiere, wat die Westerse nywerheidslande as helpers van Sion beskou; Afrika en Arabië begin die oliekrane toedraai om Israel se bondgenote op groot skaal af te dreig.

Redelik gou begin daar krake in die Westerse lojaliteit teenoor Israel opwys; nog erger is die barste in Westerse solidariteit wat deur die oliekrisis veroorsaak word. In Maart 1974 het ons 'n ontpieping "uitbarsting" teen Europa van die gewoonlik baie diplomatieke mn. Kissinger — die kloof tussen die V.S.A. en die E.E.G. word deur die oliekrisis al wyer gemaak omdat eiebelang voor internasionale samewerking gestel word. So versplinter die olieprodusente Westerse ekonomiese en politieke samewerking en bondgenootskap.

Daar word beraam dat die Westerse nywerheidslande vanjaar nagenoeg 50—60 duisend miljoen V.S.A.-dollars meer as laasjaar vir olie sal moet betaal. Hierdie massiewe verskuiwing van geld en rykdom van die magtige, ryk nywerheidslande na die klein, armer — in baie gevalle agterlike — olieproduserende nasies beteken terselfdertyd ook baie groter internasionale politieke mag vir die olieprodusente. Sestig persent van die wêreld se nywerheidsmag word ewe skielik deur die regeerders van 1% van die wêreld se bevolking — 'n bra arm 1% daarby — rondgeruk en geboelie!

PANIEKREAKSIE EN BESINNING

Klaarblyklik kan so 'n situasie lei tot wêreldoorlog, wêrelddepressie, spookdorpe in gevestigde nywerheidsgebiede en ondergang van die Westerse tipe ekonomiese en politiek-demokratiese samelewing — al hierdie moontlikhede is na die skok-aankondiging van die olieprodusente in een asem genoem. Aan doem-

profete was daar kennelik geen tekort nie.

Aanvanklik het die pendulum vinnig en ver na oorpessimisme geswaai omdat die wêreld psigologies en ook wat praktiese voorsorg betref onverhoeds bêtrop is. Boonop, juis toe die krisis "breek" is Amerika se wêreld-leierskapvermoë ernstig bevraagteken as gevolg van die Watergate Skandaal.

Sedertdien het daar meer ewewig gekom. Die voorspelde wêrelddepressie lyk nie meer so seker vanjaar nie; aandelebeurse wat ineengestort het, het weer begin stabiliseer, maar baie het nogtans 'n kwaai knou weg, Brittanje se 3 dae werksweek is so pas beëindig, baie Europese paaie is weliswaar nog stil oor die naweke maar die motorkar het darem nie van die toneel verdwyn nie.

Stadigaan het die aanvanklike paniekreaksie vir groter beredeneerdheid plek gemaak. Maar die mate van besinning wat gekom het, vind tog plaas teen die agtergrond van 'n heel veranderde internasionale waardeestelsel oor wat belangrik is en wie belangrik is, wie uitverkoopbaar is en teen watter prys. Die wêreld staan inderdaad op ekonomiese, finansiële, politieke en sosiale terrein voor duidelik anderse situasies as wat voor die oliekrisis bestaan het.

KERNOORBLYFSELS VAN DIE KRISIS

In die oliehungerebedeling van vandag, met olieprys 3 tot 4 keer hoër as 6 maande gelede en olievoorsiening aan die groot verbruikers "amp-telik" ± 20% minder, staan daar 'n paar kernpunte uit.

1. Die ekonomiese (mettertyd ook politieke) magsverskuiwing wat deur die olieprodusente aan die gang gesit is, plaas al die grondstofprodusente in 'n sterker internasionale mededingingsposisie. Hierby baat Suid-Afrika wel deeglik.

2. Enorme prysstygings van ru-olie, petrochemiese grondstowwe en substitute, spel dubbelsyferinflasie so-te-sê wêreldwyd vanjaar.

Papiergeld word al meer ongewild en goud al meer gesog — nog 'n groot plusfaktor vir Suid-Afrika.

3. Nie net goud nie, maar silwer, koper, diamante en wat nog word meer aantreklike heenkomes vir spaargeld en rykdomme as papiergeld en depositos: klaarblyklik nog 'n gunstige neiging vir ons mineraalryke land.

4. Die donker wolke van die krisis — ongetwyfeld ook vir Suid-Afrika — is duidelik

— die bedreiging vir ekonomiese groei saam met ontploffende pryse in die groot nywerheidslande: vanjaar word nie meer as 1%-2% groei verwag nie teenoor prysstygings van 10%—15%;

— 'n verbroekeling van westerse solidariteit en die toenemende bereidwilligheid om mekaar uit te verkoop vir eiebelang;

— voortsetting van die opeenvolgende geldkrisisse totdat selfs die glans van goud verdof in 'n wêreld van ekonomiese, finansiële en politieke chaos;

— die groter rykdom van die Afro-Arabiese bondgenote wat gebruik kan word om die terroristebewegings internasionaal en in Afrika mildeliker finansiël te help.

Die Goue Wolk Het Dus Sy Donker Rand.

Ekonomies gesien is die donkerste rand ongetwyfeld die onstuitbare inflasiegolf wat as gevolg van die krisis oor die hele wêreld en Suid-Afrika gaan spoel. Die internasionaal-politieke en -militêre donker rand is daar ook. *Maar laat ons baie realisties wees: die goue wolk wat die oliekrisis oor Suid-Afrika laat opsteek het, stel ons juis in staat om ons soveel meer weerbaar teen hierdie deel van die donker rand te maak.*

SUID-AFRIKA SE WINS

Ek het dit nie statisties probeer vasstel nie, maar daar is blykbaar 'n baie stewige positiewe korrelasie tussen die ru-olieprys en die vrye goudprys. Daar is veral baie goeie ekonomiese redes waarom 'n stygende en hoë olieprys die goudprys sterk hou en laat styg.

Wat beteken dit vir die Suid-Afrikaanse ekonomie? Ek werk nog aan die groot "antwoord"; die meeste syferramings kan ek u dus nog nie nou gee nie. Maar kom ons kyk maar na net twee aspekte: die betalingsbalans en die staatskas.

In 1971 was die waarde van Suid-Afrika se goudproduksie R922 miljoen, die jaar daarna R1 160 miljoen, in 1973 amper R1 800 miljoen: dus R900 miljoen meer uit goud in slegs die 2 jaar 1971—1973.

'n Gemiddelde goudprys van 130 V.S.A.

dollars vanjaar — dit lyk konserwatief — kan Suid-Afrika ongeveer R500 miljoen meer uit goud laat verdien as in 1973. Die algemene raming is dat ons brandstofrekening met die buiteland vanjaar hoogstens R400—R500 miljoen meer as laasjaar sal wees. Op die waarskynlik konserwatiewe goudprys-aanname van 130 dollars sal Suid-Afrika dus genoeg ekstra uit goud verdien om die verwagte hoër olierekening te kan betaal. Neem ons 'n *gemiddelde* goudprys van 140 V.S.A.-dollars vir 1974 sal goudinkomste ongeveer R700 miljoen meer as laasjaar wees en teen *gemiddeld* 160 dollars vanjaar — daar is mense wat meen dis nou die vloerprys — kan die waarde van goudproduksie nagenoeg R2 800 miljoen wees. (Hierdie sommetjies berus op die aanname dat die S.A.R.B. al ons nuutgemynde goud sal verkoop en dat fisiese goudproduksie vanjaar sowat 6% laer as dié van 1973 sal wees.)

As 'n mens hierdie soort som maak, sien jy dus hoe groot en sterk Suid-Afrika se vermoë word om internasionaal sy broodnodige masjinerie, toerusting, grondstowwe en komponente te koop *sonder om die stabiliteit van die rand in gevaar te stel.*

Maar meer nog. As ons aanneem dat die Staat vanjaar waarskynlik naby aan 60% van die ekstra goudmyninkomste as belasting sal afskep, beteken 'n gemiddelde goudprys van 140 dollars iets meer as R400 miljoen meer vir die staatskas en een van 160 V.S.A. dollars beteken R600 miljoen meer vir Jan Taks in 1974.

Daar is nie nou geleentheid om die volle betekenis van hierdie groot inkomstebron vir die Staat uit te stippel nie. Ek wil op net enkele implikasies wys.

Implikasies van Hoë Goudprys

1. Dink aan die geweldige versnelling van die nywerheidsdesentralisasie- en Bantoetuisland-ontwikkelingspogings wat moontlik gemaak word *sonder addisionele belastinglas vir die werker en sakeman in die res van die land.*

2. Besef ons die geweldige potensiaal vir hulp uit die staatskas met die ontwikkeling van 'n groot minerale veredelingsbedryf wat deur so 'n hoë goudprys ontsluit word?

3. Is dit vir ons almal duidelik hoeveel makliker die dringende prioriteit van meer en beter opleiding van *alle* Suid-Afrikanners bekostig sal kan word sonder om die wat reeds werk, dood te belas?

4. Die hoë goudprys skep oor die langer termyn baie meer geleenthede as wat ons daarsonder sou gehad het om meer betrekkings teen beter vergoeding vir swart Suid-Afrikanners te skep, wat

per slot van sake dié kardinale faktor gaan wees in die handhawing van harmonie, vrede en orde in ons veelrassige land.

5. In dié mate wat dit wel noodsaaklik bly, dink aan die groot uitbreiding van die Republiek se kapasiteit om sy militêre weerbaarheid op te bou sonder om sy ekonomie te knou en daardeur verder te help om binnelandse stabiliteit en vrede te verseker wat so broodnodig is om 'n volkshuishouding te laat gedy.

Dis jammer dat Suid-Afrika se groot "nasionale dividend" vereenselwig moet word met die toenemende agteruitgang en doodlouterse verontagsaming van baie van die kodes, gebruike en waardestelsels wat veronderstel is om juis die Westerse leefwyse en ekonomiese stelsel te kenmerk. Maar laat ons eerlik wees, dis darem ook gerusstellend en aangenaam om te weet dat Suid-Afrika met sy goud- en natuurlik ook die beter landbouseisoen as laasjaar — vanjaar van 'n 6%—6½% groeikoers kan praat, van vol staatskoffers kan praat, van ambisieuse kapitaalhouer projekte kan praat, terwyl die res van die Westerse nywerheidswêreld op nie veel meer as 'n klein groeikoers

hoop nie en die harde werklikheid van massiewe lenings en leë skatskiste in die gesig staar.

Opsommend wil ek dit stel dat dit nodig geword het vir nyweraars, handelaars, bankiers, eiendomsontwikkelaars en ander sakemanne om 'n herwaardering van die sakepotensiaal van elke streek van die Republiek te maak. My indruk is dat baie van die sommetjies wat so onlangs nog as 6—12 maande gelede gemaak is, nou 'n bietjie vaal en onwerklik gaan lyk. Ek dink die ekonomie van Suid-Afrika staan voor 'n nuwe oplewingsfase wat sy hoofstukrag van mynbou-ontwikkelings sal kry, maar wat natuurlik sterk deur 'n kragtige en goed gediversifieerde landbousektor gerugsteun word.

Ten slotte, 'n woord van versoëring. Moenie 'n eendaagse wonder verwag nie. Droom u drome, sien u vergesigte en doen gerus u beplanning oor kort termyn maar kyk ook na die moontlikhede wat oor 'n aantal jare kan ontwikkel. Rykdomme soos dié wat so baie dele van ons land het verseker 'n mooi langtermyn ekonomiese toekoms vir Suid-Afrika maar kan nie oornag elke sukkelende sakeonderneming in 'n juweel omskep en alle dormante streke in mierneste van ekonomiese bedrywighede verander nie.

---oOo---

AANSOEK VIR LIDMAATSKAP

Die Sekretaris,
SAVB,
Posbus 2502,
PRETORIA.

Stuur my asseblief die nodige aansoekvorms vir lidmaatskap van u vereniging.

NAAM

ADRES

.....

Die huidige tariewe is soos volg:

Intekenaars	R4 per jaar
Korporatiewe Lede	R15 per jaar
(kry 3 eksemplare)	
*Seniorlede	R12 per jaar
*Lede	R10 per jaar
*Medelede	R8 per jaar
Studentelede	R5 per jaar

*Die Raad sal die klas lidmaatskap wat toegeken mag word, bepaal.
U sal in kennis gestel word van die toepaslike ledegelde.